

Kassâm

Osmanlı Devleti'nde, vefât eden bir kimsenin terekesini (geriye bıraktığı malını), İslâmî mîrâs hukukuna göre, vârisleri arasında paylaştıran me'mûr. Arabça bir kelime olan kassam, lügatte kısım kısım ayıran, veren demektir.

Osmanlılarda kâdıların, vazîfe ve salâhiyetleri arasında, amme hukukunu koruyan bir otorite olarak; yetim ve gâiblerin haklarını korumak, vasiyyetlerin İslâmiyet'e uygun şekilde yerine getirilip getirilmediğini kontrol etmek, vefât edenlerin mirasına el koyup geride kalan, mirasçıları ve bunların hisselerini tesbit etmek de vardır.

Bu suretle, mirasçılar arasında küçük yaşta çocuklar bulunduğu takdirde, bunların hisseleri vasîlerine teslim edilir ve vasînin muameleleri kâdı tarafından, devamlı olarak kontrol edilirdi. Bunun yanında, mîrâsçılar arasında malların taksimi hususunda, anlaşmazlık hâllerinde veya vefât edenin alacak veya borçlarının mahkeme kararıyla isbât, tâkib ve tahsili îcâb eden hâllerde, kâdının ihtisas sahibi me'muru (âdil, emin, ferâiz ilmini iyi bilen) kassam vazifeli idi.

Her kâdılıkta ayrı bir kassâm (tereke) defteri tutulur, vefât edenin terekesinde bulunan eşya ve mallar, kassâmın önünde birer birer deftere geçirilirdi. Bilirkişi (ehl-i hibre), yardımıyla her birinin kıymeti takdir olunup, vefât edenin techîz, tekfîn ve iskat masrafları ile kassâmın emeği karşılığı alacağı ücret, tereke yekûnünden çıkarıldıktan sonra, kalan mallar kânuna göre vârisler arasında taksîm edilirdi.

Tanzîmât'ın ilânından sonra, bütün kassâmlıklar kaldırılmış, yalnız İstanbul'da bir tek kassâmlık bırakılmıştır. Eyâlet ve sancaklardaki mîrâs taksim işleri mahallî kâdılara verilmiştir.

Kaynak: Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi